

48. Küçük Hafiyeler ve Göl Çocukları romanları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme

Ülkü YILDIRIM¹

Fatma ALTUN²

APA: Yıldırım, Ü. & Altun, F. (2023). Küçük Hafiyeler ve Göl Çocukları romanları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 780-793. DOI: 10.29000/rumelide.1283475

Öz

Çocuk edebiyatı çocukların büyüme ve gelişmelerine, onların bilişsel gelişimine, hayal güçlerini geliştirmelerine, ilgi ve zevklerine hitap ederek eğlenmelerine katkı sağlayan çocuksu bir edebiyattır. Çocuk romanları da bu alanda yazılan eserlerdendir. Çocuk romanlarında çocuğun kendisini kahramanların yerine koyarak gerçek ya da fantastik bir dünyada kurgulanmış olaylar yoluyla dünyayı anlaması beklenir. Çocuk, romanda anlatılan konular yoluyla kendi yaşamındaki tecrübelerini karşılaştırır ve bu da çocukta bir farkındalık yaratır. Genelde bu eserlerde ana karakterler çocuktur. Ayrıca çocuk romanlarının dil ve anlatım bakımından da çocuk için anlaşılır olması önemlidir. İncelememize konu olan romanlardan ilki Alman edebiyatının önemli çocuk edebiyatı yazarlarından olan Erich Kästner'in "Küçük Hafiyeler" romanıdır. Diğer ise Türk edebiyatının önemli çocuk yazarlarından İbrahim Örs'ün, daha önce MEB tavsiyeli 100 Temel Eser'e dahil olmuş "Göl Çocukları" adlı romanıdır. Bu çalışmada, yarım yüzyıllık aşkın arayla yazılmış bu iki romanın konu ve içerik bakımından bir karşılaştırması yapılmıştır. İncelemede karşılaştırmalı edebiyat metodu olan ve eserleri bir metin olarak görüp, eserin içeriğini, anlattığı konuları ve öze inerek eserlerde yer alan ortak motifleri karşılaştırmayı hedefleyen metne bağlı inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle iki eserde özellikle konu olan dedektiflik motifi ile bu motifin etrafında gelişen, çocuklar arasındaki arkadaşlık, iş birliği, yardımlaşma, dayanışma, cesaret ve çocukların yetişkinler gibi hareket etmesi gibi ortak içerikler ele alınmıştır. Aynı zamanda yazarların bu konuları nasıl işlediği, seçtikleri çocuk ve yetişkin karakterlerin özellikleri ve romanların dil ve üslup olarak karşılaştırılmasına da değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, Göl Çocukları, Küçük Hafiyeler, karşılaştırmalı edebiyat

A comparative analysis on the children novels *Küçük Hafiyeler* and *Göl Çocukları*

Abstract

Children's Literature is a childish one which contributes children's growth and development, their cognitive development, their amusement by addressing to their interests and pleasure. Children's novels are written products of this fields, too. It is expected that children can make a good sense of the World via the events happening in a real or fictional World by putting themselves into the characters in children novels. Child compares his experiences with the topics in the novel and so get

¹ YL Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alman Dili ve Eğitimi, Yabancı Diller ABD (Samsun, Türkiye), 21280818@stu.omu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7221-0347 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 24.01.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1283475]

² Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alman Dili ve Eğitimi, Yabancı Diller ABD (Samsun, Türkiye), fatma.altun1@omu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0818-5447

an awareness. Generally the main characters in these types of books are children. It is also important that the language and narrative style should be suitable for children's perception. The first novel is 'Küçük Hafiyeler' which was written by Erich Kästner who was one of the important children's novelists of German Literature and which made his name a novelist. The other one is 'Göl Çocukları' which was written by İbrahim Örs who was one of the important children's novelists in Turkish Literature and which was also once recommended within the scope of 100 basic works prepared by the Ministry of National Education. In this study, these two novels, which were written half a century apart, were compared in terms of subject and content. In this study, we used textual analysis method of Comparative Literature which examines the subjects and contents of the works and aims to compare the common motifs. With this method, we studied on detective motif which especially surrounded the two novels and the common contents around detective work such as friendship, cooperation, solidarity, courage and behaving like adults. We also compared how the novelists narrated their book with these contents, characteristics of the children and the adults in their novels and the language and narrative style they used.

Keywords: Children literature, Göl Çocukları, Küçük Hafiyeler, comparative literature

1. Giriş

"Edebiyat eserlerini inceleyen, araştıran edebiyat biliminin bir dalı, 'Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi'dir. Görevi, işlevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek, ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, nedenleri üzerine yorumlar getirmektir." (Aytaç, 2016). Karşılaştırmalı edebiyat sayesinde kendi eserlerimizi daha iyi keşfetme, edebiyatımızı ve kültürümüzü daha yakından öğrenme fırsatı buluruz. Yabancı bir eseri okuyup incelediğimizde eserlerimize daha farklı bir bakış açısı ile bakmayı öğreniriz. Her iki eserde ortak konuların nasıl işlediğini kıyaslamak, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmak, bunlar üzerine yorumlar yapmak, yabancı bir eserde tüm bunları anlamaya çalışırken, kendi kültürümüze ait eserleri de daha iyi anlamamıza olanak tanır. Eserlere katılan zenginliklerin farkında oluruz.

Kendi ülkemizden farklı olan eserleri incelemek bireyin eleştirel özelliğini geliştirir ve kendinin olana daha duyarlı bir bakış açısı ile bakar. İki eserin incelenmesi daha geniş bir perspektife ihtiyaç duyar. Kendi eserlerimizi nasıl daha mükemmel hale getireceğimiz noktasında bize ışık tutar. Dünyayı yeniden algılama şansı verir. İnsanlığın ortak kültür hazinelerini oluşturan edebi eserlerdeki ortak noktaları tespit etmek, özellikle ulusal edebiyatın güçlenmesine ve gelişmesine yardımcı olacak donanıma ulaşmamıza vesile olur. Her şeyden öte eleştirel mesafe ve nesnellik sağlar (Aytaç, 2016).

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi hem farklı uluslara ait hem de milli sınırlar içerisinde en az iki eserin incelenmesi şeklinde olabilir. Bu edebiyat bilimi çalışmalarını genellikle içerik yani konu ağırlıklı yapılmaktadır. Benzer hatta aynı konuyu esas alan, benzer motifleri işleyen eserlere rastlamamız her zaman olasıdır. Çünkü ister aynı dönemlerde yaşamış olsunlar ister farklı dönemlerde yaşasınlar, yazarların birbirlerinin eserlerini takip etmeleri, etkilenmeleri, kendilerine bu eserlerden bir şeyler katarak kendi eserini geliştirmeleri olağandır. Bu incelemede üzerinde durduğumuz ve karşılaştırdığımız iki roman yazılış tarihleri bakımından aynı yüzyıla denk gelmektedir. Her ikisi de 20. yüzyıl eserleri olan iki çocuk romanıdır. Alman romancı Erich Kästner (1899-1974), Almanca adı 'Emil und die Detektive' olan dilimize 'Küçük Hafiyeler (Emil ve Detektifler)' olarak çevrilmiş çocuk romanını 1928 yılında yazmıştır. İncelemede romanın Serap Sezgin tarafından yapılmış ve Can Sanat Yayınları tarafından 18.baskısı olarak yayınlanmış çevirisinden istifade edilmiştir. Romanın Almanca

orijinal baskısından alıntılar yapmak için yararlanılmıştır. Bu romanla karşılaştığımız, İbrahim Örs'ün(1928-1992) '*Göl Çocukları*' romanı ise 1980'de kaleme aldığı Türk çocuk edebiyatı romanıdır. Her iki romancı da eserlerini dedektiflik (polisye) konusu etrafında şekillendirmiş ve çocuklarda ilgi ve merak uyandıracak, onları maceradan maceraya koşturarak sürükleyecek çocuk romanları ile Alman ve Türk edebiyatına iki önemli eser kazandırmışlardır. Çocuklara hitap edecek eserler vermek kolay değildir, incelik ister. Çocuklar kendi akranlarının kahraman olarak seçildiği romanlarda onların serüvenlerini okurken keyif alırlar. Keyif almanın yanı sıra hayata dair bilmeleri gereken problemleri ve çözümleri de okudukları romanlarda bulma fırsatları olur. Sınırlı olan hayat tecrübeleri genişler, kendilerini romanlardaki çocuklarla özdeşleştirirler ya da farklı ve geniş karakter yelpazesine sahip romanlar sayesinde pek çok insan tipi üzerinde düşünme fırsatı bulurlar (Keleş Kurtoğlu, 2018).

Çocuk romanları içerik olarak güzel değerleri çocuğa aşlamayı hedefler. Genelde işlenen konular iyilik, güzellik, yardımseverlik, dürüstlük vb. gibi güzel kişisel özelliklerdir. İyiler ve kötüler arasında geçen bir konu varsa her zaman iyiler kazanır. 20. yüzyıla birlikte gelişen ve modernleşen dünyada çocuk romanlarına daha fazla önem verilmiş ve çocuklara hitap edecek eserler ortaya çıkmaya başlanmıştır (Asutay, 2018). İncelediğimiz iki roman bunun en güzel örnekleridir. Hem *Küçük Hafiyeler* hem de *Göl Çocukları* romanları dedektiflik konularıyla çocuklara hitap eden, bunun yanında arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, iş birliği gibi değerleri alt motifler olarak işleyen ve iyinin kazanıp kötünün kaybettiği romanlardır. Roman yazıldığı dönemlerdeki çocukların ihtiyaç duyduğu tüm donanıma sahiptirler.

Roman türü olarak aynı kategoride, 'dedektiflik romanı' olarak incelenebilecek iki romanı ele alıp benzer ve farklı yanlarını, ortak konu ve motiflerden yola çıkarak yorumlamaya çalıştık. Yazarların romanlarında bu konuları nasıl ele aldıklarını, seçtikleri ana ve yardımcı karakterlerin özelliklerini, kullandıkları dil ve anlatım tarzını geniş bir perspektiften göstermeye çalışarak benzer ve farklı bakış açılarına dikkat çekmeyi istedik. Çocuğa yönelik dedektiflik (polisye) romanları, çocukların gelişim düzeyine uygun bir şekilde resmedilmeli, aşırı şiddet ve benzer unsurlara yer verilmemelidir. Olaylar tesadüfen değil de gerçeğe uygun yöntemlerle çözümlenmeli ve eserlerdeki merak ve şüphe duygusu canlı tutularak çocuğun romana olan ilgisi devam etmelidir (Yakar, 2017). Bu tarz romanlarda genelde çocuk kahramanlar dedektif rolüne girerler ve suçu ya da suçluyu ortaya çıkarmaya çalışırlar. Nitekim incelediğimiz İlk roman olan *Küçük Hafiyeler*' de Emil karakteri büyük şehirde yeni tanıştığı arkadaşları ile parasını çalan hırsızın peşine düşer ve suçluyu ortaya çıkarır. Diğer romanımız *Göl Çocukları*'nda ise Selçuk ve Duygu köylerine gelen Alman turistten şüphelenerek onun bir tarihi eser kaçakçısı olduğunu ortaya çıkarırlar. Bu anlamda her iki roman için de dedektiflik romanı diyebiliriz.

İncelemede karşılaştırmalı edebiyat metodu olan ve eserleri bir metin olarak görüp, eserin içeriğini, anlattığı konuları ve öze inerek eserlerde yer alan ortak motifleri karşılaştırmayı hedefleyen metne bağlı inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle iki eserde özellikle konu olan dedektiflik motifi ile bu motifin etrafında gelişen, çocuklar arasındaki arkadaşlık, dostluk, iş birliği, yardımlaşma, dayanışma, cesaret ve çocukların yetişkinler gibi hareket etmesi gibi ortak içerikler ele alınmıştır. Aynı zamanda yazarların bu konuları nasıl işlediği, seçtikleri çocuk ve yetişkin karakterlerin özellikleri, romanlarda dikkatimizi çeken toplumsal ve kültürel detaylar ile romanların dil ve üslup olarak karşılaştırılmasına da değinilmiştir.

2. Küçük Hafiyeler ve Göl Çocukları romanlarının yazarları ve roman özetleri

“*Küçük Hafiyeler*” adlı eserin yazarı Erich Kästner Alman çocuk edebiyatında yeni bir çığır açmış, çocuk kitaplarını gerçekçi temeller üzerine oturtmuştur. Erich Kästner, 23 Şubat 1899’da Dresden’de doğar. Birinci Dünya Savaşı’na katılır. Savaştan sonra liseyi bitirir ve üniversitede Alman dili, tarih, felsefe ve tiyatro tarihi okur. Gazetelerde redaktör ve tiyatro eleştirmeni olarak çalışır. 1933’te iktidardaki Nasyonal Sosyalistler tarafından bütün kitapları yakılır. İki kez Gestapo tarafından tutuklanır ve 1943 yılında yazı yazması yasaklanır. Savaştan sonra tiyatro ve film alanlarında çalışır. 1966 yılında edebiyat çalışmalarına son verir. 1974 yılında Münih’te ölür. Yaşamı boyunca yapıtları için pek çok ödül alır. Çocuklar için yazmış olduğu kitaplar bütün dünyada çeşitli dillere çevrilir.

İncelemenin konusunu teşkil eden yazarın 1928 yılında meydana getirdiği, Almanca adı “Emil und die Dedektive” olan ve dilimize “*Küçük Hafiyeler*” veya “*Küçük Dedektif*” adı ile çevrilen roman Erich Kästner’in yazmış olduğu ikinci romandır. Yazar bu romanı ile dikkatleri üzerine çeker, bu eseri çocuk klasikleri arasına girer. Bu eser yazarın adını romancı olarak duyuran romandır. Alman çocuk edebiyatı bu romanla yeni bir döneme başlar. “*Açıkğöz Budalalar, Uçan Sınıf, Palavracı Baron, Noktacık ve Anton, Hayvanlar Toplantısı*” gibi çocuk romanları ile dünya edebiyatının önemli çocuk romancılarından biri olan yazarın bu eseri birçok dile çevrilir. Romanda babası olmayan Emil adında bir çocuğun annesi ile birlikte küçük bir kasaba olan Neusstadt’da yaşamasını ve tatil için bir haftalığına Berlin’e, teyzesi ve anneannesinin yanına giderken trende parasını çaldırmasıyla başından geçen bir dizi olayı konu almaktadır.

Emil’in annesi Bayan Tischbein, kocası öldükten sonra geçimlerini sağlamak için evinin bir odasını bir berber dükkanına dönüştürür ve bütün gün kasabanın kadınlarının saçlarını yapmakla meşguldür. Emil annesi için iyi bir evlat olmaya çalışır ve sınıfının birincisi olarak onu mutlu eder. Çünkü annesi gerektiğinde onu hiçbir şeyden mahrum bırakmaz. Emil yeteri kadar büyüdüğü ve Berlin’i hiç görmediği için annesi onu tatilde bir haftalığına kız kardeşi Martha teyzesine yollamak ister. Emil’in büyükannesi de Martha teyzesi ile birlikte yaşamaktadır. Ayrıca bir de kuzeni Pony Hütchen var. Büyükanne ve Pony, Emil’i Berlin de ineceği Friedrichstraße tren istasyonunda çiçekçinin önünde karşılayacaktır. Annesi Emil’e büyükannesine götürmesi için 140 Mark emanet eder ve çaldırması için onu sıkı sıkı tembihler. Emil annesinin zarf içine koyduğu üç banknot şeklindeki (100+20+20) parayı cebinin iç cebine yerleştirir. Yolda polis çavuşu Jescke ile karşılaşırlar, Emil’in rengi atar.

Bu korku Emil’in başına gelecek talihsiz olayda polisten yardım istemesine engel olacaktır. Emil tren kompartımanında yerini alır. Yol arkadaşları melon şapkalı gazete okuyan ve Emil’e daha sonra çikolata verip kibarlık yapan bir adam, Emil’in yaşadığı yerdeki Bay Kurzhals’ı tanıyan ve ona selam yollayan Bayan Jakob, hırslılı adam ve tuğ işi yapan bir başka kadındır. Tren durunca melon şapkalı adam dışında hepsi iner, Emil tedirgin olur, tuvalete gidip paraları zarfla birlikte iç cebine toplu iğne ile iğneler. Melon şapkalı adam uykuya dalar. Emil uyumamak için çok mücadele verir fakat sonunda yenik düşer. Uyandığında paralar da adam da yoktur, panik içinde adamı şapkasından tanıyarak bir başka kompartımandan indiğini görür. Emil ne yapacağını bilemez, polise söylerse ona inanmayacaklarını düşünür ve o da trenden inerek adamın peşine düşer. Bu Emil’in inmesi gereken duraktan bir önceki duraktır. Bu takip sırasında Emil, Gustav adında bir arkadaş edinir. Gustav şehirdeki tüm arkadaşlarını toplar gelir ve Emil için bir dedektiflik serüveni başlar. Çocuklar arasında görev dağılımı yapılır ve günü melon şapkalı adamın geçirdiği otelden sabah çıkmasını bekleyerek bitirirler. Bu arada Emil büyükannesine çocuklardan biri ile haber yollamıştır, yolladığı çocukla birlikte kuzeni Pony de olaylara dahil olur. Büyüklerin henüz hiçbir şeyden haberi yoktur. Adam dışarı çıkınca etrafını saran çocuklarla

karşılaşır ve hızlıca kendini bankaya atar. Çocuklardan ikisi de içeri girer. Adam cebinden çıkardığı banknotları bozdurmak üzereyken çocuklar için içine girer. Banka müdürü olaya el koyar. Emil içeri girer ve iğne izlerini göstererek banknotların kendisine ait olduğunu ispatlar. Karakoldaki sorgulama sürecinin ardından Emil teyzesinin evine döner. Çocuklar aslında üzerine ödül konulmuş bir soyguncuyu yakalamıştır. Bunun üzerine Emil ve arkadaşları gazetelere haber olur ve ertesi gün Emil'e teyzesinin evinde 1000 Mark para ödülü verilir. Durumdan hemen annesi haberdar edilir ve o da Berlin'e oğlunun yanına gelir.

Göl Çocukları adlı çocuk romanının yazarı, İbrahim Örs 1928'de Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi ve eğitmeni olarak bir süre görev yaptı. Gazeteciliğe lise yıllarında Trabzon'da "Yeni Yol" gazetesinde başladı ve mesleğini "Son Saat" ve "Milliyet" gazetelerinde sürdürdü. Milliyet gazetesinin Diyarbakır bürosu şefliğini yaptı. 1955 Türkiye Gazeteciler Sendikası Haber Yarışması'nda üçüncülük ödülünü aldı. Gazeteci kimliği ile bilinen İbrahim Örs aynı zamanda 1970-1985 yılları arasında çocuklara yönelik 10 eser yazmıştır. Yazarın "*Göl Çocukları*" adlı eseri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında yayımlanan "İlköğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser" adlı listede yer almıştır. "*Göl Çocukları*" adlı eser daha önce "*Cambazlar Kralı*" adıyla yayımlandığı için içeriği aynı olması sebebiyle "*Cambazlar Kralı*" adıyla yapılan yayımı kapsam dışı tutulmuştur. Yazarın dilinin sade, anlatımının akıcı ve duru olması; eserlerin daha çok macera türünde olması öğrencilere okuma becerisi kazandırma konusunda faydalı olmuştur. Yazarın "*Muhtarın Yeğenleri*, *Onur Çocuğu*, *Mücahit'in Oğlu*, *Almanya Öyküsü*, *Balıklı Köy*, *Çocuk Cumhuriyeti*, *Büyük Tutku*, *Yeşil Mağara*", Türk çocuk edebiyatına kazandırdığı çocuk romanlarıdır.

İncelememizde ele aldığımız yazarın *Göl Çocukları* romanı, köyde yaşayan, başarılı ve meraklı iki öğrenci olan Duygu ve Selçuk'un köylerine gelen yabancı bir adamın tarihi eser kaçakçısı olduğunu ortaya çıkarmalarını konu alan bir çocuk romanıdır. Roman köydeki gölde gerçekleşen köpek yarışı ile başlar. Çocuklar da köpekleri ile yarışmaya katılırlar. Yarışmada köpeklerden sahiplerinin attıkları tahta parçalarını gölden alıp en önce yüzerek sahile varmaları beklenmektedir. Bütün köylü oradadır. Muhtar Rüstem, köy ihtiyar heyetinden bazıları ve Jandarma Karakol Komutanı Uzatmalı Çavuş Selami de orada yerini alır. Yarışma tam başlamak üzereyken yabancı plakalı bir araba durur, araçtan elli yaşlarında, sakallı, temiz giyimli kasketli yabancı bir adam iner. Adam Alman olduğunu ve Türkleri çok sevdiğini belirtir. Adı Kurt Goldman'dır. Köpek yarışmasının galibi romanın ana karakterlerinden Selçuk'un Arap adındaki köpeğidir. Selçuk'la birlikte bu galibiyete en çok sevinen, romanda diğer ana karakter rolünü üstlenmiş olan, Selçuk'un en yakın arkadaşı, komşusu ve sınıf arkadaşı Duygu'dur. Normalde köyde bir gelenek haline gelmiş bu yarışmanın sonunda herhangi bir ödül yoktur, çocuklar için o heyecanı yaşamak ve kazanan köpeklere bir parça et parçası ve çocuklara tatlı ya da şeker ziyafeti çekmek kafidir. Ancak köye gelen yabancı ile durum değişir ve ilk üçe giren çocuklar için para ödülü koyar. Selçuk ve kazanan diğer iki çocuk ödül olarak aldıkları paraları muhtara vererek köye Ortaokul Yaptırma Derneği'ne bağışlar. Aslında bu paraya Selçuk ve ailesinin çok ihtiyaçları vardır. Yoksul bir ailedir çünkü onlar. Fakat ortaokulun köyleri için kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu bilecek kadar da olgundular. İlkokul bitirmiş Gölüstü köyü çocuklarının ortaokul için yakındaki bir bucakta yatılı okumaları gerekiyordu ki bu da varlıklı ailelerin çocuklarına nasip olabilen bir durumdur.

Selçuk ve Duygu ilkokulu bu yıl bitirir ve ortaokula gitmeyi her şeyden çok ister. Duygu'nun ailesi varlıklıdır fakat kızlarını tek başına köy dışına gönderme taraftarı değildir. Muhtar bu konuda kaç kez kaymakama, valiye gittiyse de önemli olan bir binanın köye inşa edilmesidir. Yarışmadan sonra köyün ileri gelenleri ile Kurt Goldman anlaşılır, o da buna karşılık derneğe para bağışında bulunur. Bu adam köylüler tarafından çok sevilir çünkü göl kenarına daha önce de yabancı turistler gelir, kamp kurup

birkaç gün kaldıktan sonra çekip giderler. Kurt Goldman diğerlerinden farklıdır, köyden üç kilometre uzakta kamp kurar, arada köye gelip bir şeyler satın alır. Bütün köylü onu sever ve saygı duyar. Kimse onu gidip rahatsız etmez. Sadece bir botu olduğunu ve göle açılıp saatlerce dolaştığını bilirler. Köyden Kurt Goldman'ın göldeki bu hali nokta gibi görünür. Bir gün Selçuk ve Duygu böyle bir günde meraklanır. Göle gidip sandalla onun yanına gitmeye karar verir. Anne ve babasına bir not yazar ve Arap'la eve yollar. Selçuk ve Duygu sandalla göle açılır, adam botunda yoktur daha sonra gölden çıktığını görürler. Neden daldığını sorarlar fakat Kurt Goldman fırtına geliyor diyerek soruları geçiştirir. Gerçekten de bir fırtınaya kapılırlar ve sandalları alabora olur. Kurt Goldman onlara yardım eder. Bu arada köylülerde iki çocuğun gölde olduğunu duyup toplanır. Alman turist yine herkesin sevgisini kazanır.

Bir gün çocuklar Duygu'nun getirdiği gazeteyi okurken "Göller altında uygarlık var" başlıklı bir haber okurlar ve kendi köylerindeki göllerinde de tarihi kalıntılar var mı diye düşünmeye başlarlar. Gölü seyrederken Alman turistin yine gölde açıldığını görürler. Selçuk, Duygu ile adama karşı olan şüphelerini paylaşır. Ancak bu hisleriyle mücadele etmektedir, çünkü adamın onlara hep yardımı ve iyiliği dokunmuştur. Öte yandan bir yurt meselesi vardır. Emin olamadan kimseye bir şey söylemezler. Önce çadırını aramaya karar verirler. Selçuk, Duygu ve köpekleri Arap ile gizlice adamın çadırını ararlar. Fakat bir şey bulamazlar. Ertesi gün Kurt Goldman köye gelir ve muhtara çadırının karıştırıldığını fakat bir kayıp olmadığını söyler, işi büyütme taraftarı değildir, davacı olmadığını söyler, sadece muhtardan o göle açıldığında çadırında bekleyip göz kulak olması için bir yardımcı çocuk istediğini söyler. Bunun üzerine on beş yaşlarındaki yoksul bir ailenin çocuğu olan Temel, karşılığında para kazanacağı için görevi kabul eder ve adama gider. Muhtar yine de duramaz ve Selami Çavuş'a durumu anlatır. Soruşturma sonunda tüm kanıtlar köyün en terbiyeli en akıllı çocukları olan Selçuk ve Duygu'yu gösterir. Çocukların babaları çağırılır, durum anlatılır, herkes şaşkıncıdır ama hırsızlık yapmak için çadıra girmediklerini de emindirler. Ardından çocuklar çağırılır, gazete haberinden ve Alman turiste karşı olan şüphelerinden bahsederler. Muhtar onları konuşturamaz ve köylerine karşı bu denli iyiliksever olan bir turiste karşı suçlamalarından ötürü onları ayıplar. Bir hafta sonra Kurt Goldman yine derneğe para bağışında bulunur. Çocuklar kararlıdır, adamı izlemeye devam ederler. Bu sefer dürbün ellerinde onu daha iyi görebilecekleri Kestane Tepesi'nde bir ağacın tepesinde dirler. Üçüncü gün Kurt Goldman daldığı yerden çıkınca bir cisim bırakır, ne olduğunu anlamak için yine sandalla açılırlar, bir tahta parçası olduğunu fark ederler. Adam onlara seslenir geri dönmelerini ister. Botuyla yanlarına gelir sandallarına geçer ve onları bulunduğu yerden uzaklaştırır. Fakat Arap gölün içindedir ve tahta parçasının peşine düşmüştür. Kurt Goldman onları çadırına götürür, ikramda bulunur. Sonra da arabasıyla köye bırakır. Alman turist çocukları anne babalarına teslim eder. Aileler çocuklara kızgındır. İki çocuk babalarına onu izlediklerini ve tahta parçasını anlatır. Muhtara haber verilir. O arada muhtar ve köyün ileri gelenleri Kurt Goldman'ın daveti üzerine yiyip içmektedir. Çocukların babaları gelip muhtara durumu anlatınca yine çok sinirlenir. Arap hala gölde tek başınadır. Göl konusu açılınca Kurt Goldman sürekli lafı değiştirmektedir. Öğretmen de bu durumdan şüphelenir ve çocukların haklı olabileceğini söyler. Artık muhtar, Selami Çavuş, öğretmen, ihtiyar heyetinden bazıları çocukları da alıp gece adam ayrıldıktan sonra göle doğru yol alırlar. Göl kenarındaki sandallar su almaktadır. Biri onlara zarar vermiştir. Başka bir sandal hazırlanır, göle açılırlar, uzakta adamın botu görünür. Karşılaştıklarında her iki taraf da gezintiye çıktıklarını söyler. Geri dönerler. Ertesi gün Selçuk Arap'ın sesiyle uyanır. Arap onu göle götürmek ister, Duygu'yu da alıp göle giderler. Arap kıyıya sürüklediği tahta parçasını gösterir, çocuklar tahtayı çektiklerinde ucunda bağlı bir heykel ile karşılaşılırlar. Duygu koşarak köye gidip ileri gelenlere haber verir. Kurt Goldman Selami Çavuş tarafından yakalanıp oraya getirilir. Artık her şey ortadır. M.Ö. 1500-2000 yıllarına dayanan Hititlere ait heykel, tarihi eser kaçakçısı olduğu çocuklarca kanıtlanan Kurt Goldman'dan kurtarılmıştır. Yasal işlemler başlatılır, rapor

valiye ulaşır, eserin müzeye ulaştırılmasını ister. Muhtar da bunun karşılığında validen ortaokul sözünü alır. Bu çocuklar için en büyük ödül olmuştur.

3. Küçük Hafiyeler ve Göl Çocukları romanları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme

Çocuk romanlarının çocukların ilgisini çekecek bir konuya ve de onları sürükleyecek olaylar örgüsüne ihtiyacı vardır. Dedektiflik konulu romanlar bunun için biçilmez kaftandır. Çocukları meraklandırır ve okudukları romana karşı olan ilgilerini canlı tutar. Hem *Küçük Hafiyeler*'de hem *Göl Çocukları*'nda baskın olarak işlenen konu dedektifliktir. Dedektiflik romanlarında çocuklar kendilerini yetişkinlerin yerine koyarak, çözmek istedikleri sorunla ilgili adeta bir dedektif misali iz sürer. İpuçları üzerinde düşünme, kanıtlar toplama, kanıtları birleştirerek çeşitli yargılara varma, iz sürme vb. eylemler onlara heyecan verir ve o heyecanı romanı okuyan çocuk da hisseder. Her iki romanın yazarı çocuklara hitap eden bir konuyu romanlarının odak noktası haline getirmiştir. Heyecan ve macera dolu iki eser ortaya çıkarmıştır. *Küçük Hafiyeler*'de Emil'in yeni tanıştığı ve melon şapkalı adamla ilgili başına gelenleri anlattığı Gustav heyecanını şöyle dile getirir:

“Bir an önce harekete geçmeliyiz,” dedi Gustav. “Burada dikilip durmanın bir yararı yok. Hırsız elimizden kaçırabiliriz.” (KH:68)

Emil Gustav ile tanışmaya kadar şüphelerinden yola çıkarak bir dedektif gibi Melon şapkalı adamı takip eder. Burada şapka onun takibini kolaylaştıran bir işarettir. Adama görünmeden onu gizlice takip eder. Dedektiflik yapmak için önce şüphe duymak gerekir. Her iki romanda da çocukların böyle bir maceraya atılmaları duydukları şüpheyle birlikte başlıyor. *Küçük Hafiyeler*'de Emil kompartımana ilk oturduğunda melon şapkalı adam ona çikolata verir ardından Berlin'le ilgili saçma hikayeler anlatır. Emil'in ilk şüphesi adamı tuhaf bularak zihninde oluşmaya başlıyor. Daha sonra kompartımanda yalnız kalmaları her ikisinin uyması ve uyandığında adamın gitmiş olması, parasını onun çaldığı yönündeki şüphelerini belirginleştiriyor. *Göl Çocukları*'nda ise Selçuk ve Duygu'nun okudukları gazetede tarihi eser kaçakçılığı haberi ile Kurt Goldman'ın köye gelmesini ve orada kamp kurup sürekli göle açılıp dalmasını birleştirmeleri, ondan şüphelenmelerine yol açıyor. Kästner'in eseri küçük bir kasabadan büyük şehre giden çocuğun başına gelen hırsızlık merkezlidir. Örs'ün romanında ise bir köyde gerçekleşmek üzere olan ulusal bir suç söz konusudur. Ashnda baktığımızda her ikisinde de ufku çok geniş olmayan bir çocuk ile bir topluluk yani köylüler söz konusudur.

Her iki romanda da çocuklar kendilerinden emin yetişkinler gibidir. Çok cesurdur. *Küçük Hafiyeler*'de Gustav bir süreliğine ayrılır ve arkadaşlarını toplayıp Emil'in bu dedektiflik serüvenine dahil eder. İçlerinden biri der ki:

“Onu rahatlıkla yakalayabiliriz, Gustav,” dedi gözlüklü bir çocuk, kalabalığın arasından. Gustav, Emil'e açıkladı: “Bu arkadaşı ‘Profesör’ diye çağırırız.”(KH:70)

Birlikte planlar yapılırlar ve herkes elinde ne kadar parası varsa ortaya koyar. Burada dedektiflik konusuyla birlikte, çocuklar arasındaki arkadaşlık, dostluk, dayanışma, yardımlaşma, iş birliği ve iş bölümü de her iki romanda dikkatimizi çeken ortak noktalar. *Göl Çocukları* romanında da yetişkinler gibi hareket ederek Kurt Goldman'ın peşine düşen, onu gizlice takip eden, büyük bir cesaretle tek başlarına sandalla göle açılan ve turistlerin çadırını inceleyen Selçuk ve Duygu da romanda bir dedektiflik macerası yaşamaktadır. Hatta işin içinde kullandıkları bir dürbün ve iz sürme konusunda polislerin bile kullandıkları köpekleri düşünürsek, Arap adlı köpeğin de bu konuda onlara yardımcı bir karakter olarak dile getirilmesi de romanı belirgin bir şekilde dedektiflik romanına dönüştürmektedir. Bunu romandaki şu ifadelerden de anlıyoruz:

”Açılmaya başladılar. Kürekleri Selçuk çekiyordu. Hava iyi, göl sakin olduğu için yorulmuyordu. Hızla ilerliyorlardı. Duygu, gazeteye sardığı dürbünü çıkartıp baktı. Kurt Goldman’ın gölün ortasında bıraktığı cisim yerinde duruyordu. Selçuk, dayanamayıp dürbünü arkadaşının elinden aldı. O da baktı, baktı da: “Öyle heyecanlıyım ki!” Dedi. “Ben de”(GÇ:71)

“Arap onları doğu bölgesindeki kayalıklara götürdü. Burada da durmadı. Kestane Burnu’na doğru yürüdü. Yarım adacığı oluşturan kaya parçalarını zıplayarak atlıyor, sonra durup “geliyorlar mı” diye arkasına bakıyordu”.(GÇ:101)

Selçuk ve Duygu da birbiriyle dayanışma, yardımlaşma ve işbirliği içindeler. Birbirlerini bu konuda yalnız bırakmıyorlar.

“Hiç zaman yitirmeye gelmezdi. Selçuk Duygu’ya: Sen koş, Muhtara haber ver! dedi. Ne olur ne olmaz, ben burada kalayım” (GÇ:104)

ifadeleri burada bir işbölümü yaptıklarını yansıtıyor. Aynı şekilde *Küçük Hafiyeler*’de de çocuklar farklı yerlere dağılıyor, kimi otelin önünde bekliyor, kimisi ilerideki sokakta, banka önü, telefonun başında bekleyen biri, Emil’in büyükannesine haber götüren başka biri şeklinde görevler alıyorlar. Burada Emil’in arkadaşları yeni tanıştığı ve bu macerayla birlikte sıkı dost olduğu karakterler durumunda fakat Göl Çocukları’nda Selçuk ve Duygu aynı köyde yaşayan iki yakın arkadaş, komşu ve sınıf arkadaşlarıdır. Romanlarda çocuklar arasındaki ilişki bakımından böyle bir farklılık bulunmaktadır.

Suçluyu ortaya çıkarmak için suçunu ispatlamak gerekir. Kanıtlar dedektifler için önemlidir. Haklı bulunmak, haklı olduğunu göstermek ve bu sayede bir olayı çözüme ulaştırmak da sonunda tüm ödüllere daha değerlidir. Her iki romanda da çocuklar suçlulardan emin olduklarında artık kanıtları sunarak yetişkinleri işin içine çekiyorlar, gerçek bir dedektiflik işinde olduğu gibi polis ve jandarma olaya el koyuyor ve suçlular hak ettikleri gibi yargılanıyorlar. *Küçük Hafiyeler*’de Emil, melon şapkalı adam banknotları bozdurmak üzereyken üzerlerindeki toplu iğne izleri ile paraların kendine ait olduğunu ispatlıyor. Melon şapkalı adamın trende olduğunu reddetmesi üzerine kompartımda beraber yolculuk yaptığı Bayan Jakop’un kasabalarında yaşayan Bay Kurzhals’a selam yolladığını hatırlayarak, melon şapkalı adamın orada olduğunu ispatlayabileceğini söylüyor:

“Bir tanım var!’ diye Emil sevinçle bağırdı. ‘Gros-Grünav’ da oturan Bayan Yakop! Ben bindiğimde o da trendeydi. Ama kısa bir süre sonra indi. Nöyştad’ taki perdecı Kurzhals’ a, benimle selam bile yolladı.”(KH:126)

“Emil birden olduğu yerde sıçradı. ‘Bir dakika!’ diye bağırdı avazı çıktığı kadar. Sesinde aradığını bulmuş insanların coşkusu vardı. ‘Aklıma bir şey geldi. Paraları zarfla birlikte, ceketimin cebine iğnelemiştim. Üzerlerinde iğne izleri olabilir.” Herkese soluk bile almadan bekliyordu. Veznedar paraları incelemek için ışığa tuttuğunda, hırsız kimseye sezdirmeden bir adım geriledi. Müdür parmaklarını sinirli sinirli tezgâhın üstüne vuruyordu. “Çocuk haklı!” diye bağırdı veznedar. “Gerçekten de paraların üstünde iğne delikleri var.’ ‘O delikleri delen iğne de işte burada!’ Emil savaş kazanmış bir komutan havasında, gururla iğneyi tezgâhın üstüne bıraktı. ‘Ben kendi elimle deldim paraları!’ diye ekledi.” (KH:128)

Göl Çocukları’nda Arap’ın tahta çubuğun ucundaki heykeli kıyıya sürüklemesi sonucu çocuklar, daha önce de gazetedeği haberi dile getirerek Alman turist Kurt Goldman’ın suçlu olduğunu ortaya çıkarıyorlar.

Her iki romanın sonunda da bir ödül durumu söz konusudur. Küçük bir kasabada annesi ile birlikte kıt kanaat yaşayan Emil için 500 Mark para ödülü çok değerlidir. Annesi onun için gece gündüz çalışmaktadır ve işlerine ara verip onunla birlikte Berlin’e gelebilecek lüksü yoktur. Ödülle birlikte annesi de Berlin’e oğlunun yanına gelir. *Göl Çocukları*’nda ise valinin köye ortaokul yaptırma sözü

romanın sonunda büyük bir ödül olmuştur. Her iki romancı da aslında romanlarındaki çocuk karakterleri için manidar ödüller sunmuştur.

Çocuk romanlarındaki kahramanlar çocuk okurlar için önemli role sahiptir. Kahramanların yaşadıkları olaylar karşısında sergiledikleri tutumlar, karşılaştıkları sorunları çözme becerileri, çocuğun da kendini bu kahramanlar yerine koyarak yeni yaşam becerileri kazanmasını sağlar (Yıldız, 2016:435-466). Romanları çocuk karakterlere ve toplum içindeki yerlerine, sorunlarına, toplumu nasıl algıladıklarına yaşadıkları dönemler bakımından inceleyelim. *Küçük Hafiyeler*'de Emil ve yeni tanıştığı arkadaşlarından oluşan bir grup çocuk olaylara dahil ediliyor. *Göl Çocukları*'nda birbirini iyi tanıyan aynı köyde yaşayan zaten çok yakın arkadaş olan iki çocuğun yaşadığı olaylar romana konu oluyor. Burada yazar ana karakterlerini bir erkek bir kız olarak seçmiş ve cinsiyet eşitsizliğine aslında bir gönderme yapmıştır. Kız çocuğu da erkek çocuk gibi olayların içine dahil ederek bunun önüne geçiyor. Duygu da Selçuk gibi akıllı ve terbiyeli bir çocuktur. Ama yine de romanda Duygu'nun ailesinin kız çocuğu olduğu için onu köy dışında bir yere okuması için göndermeyeceklerini de ekleyerek, genel olarak toplumun erkek ve kız çocuklarının okutulması bakımından, cinsiyet nedeniyle kızların önüne ket konulması durumunu da toplumsal bir gerçeklik olarak belirtmeden edemiyor. Bunu romandaki şu ifadelerden anlayabiliyoruz:

“Duygu, varlıklı sayılabilecek bir ailenin kızındı. Ailesi, kendisini bucakta okutacak güce sahipti. Fakat kız çocuğu olduğundan, onu uzaklara göndermekten yana değillerdi. Ama, köyde bir ortaokul açılacak olursa gönderirlerdi. Göndereceklerini de söylemişlerdi. Selçuk, bu yıl köylerinde bir ortaokul açılmasını hem kendisi için hem biraz da Duygu için istiyordu”(GÇ:23)

Selçuk yoksul bir ailenin çocuğudur. Annesi tarlayla ve hayvanlarla uğraşırken, babası büyük toprak sahipleri için ırgatlık yapar. Buna rağmen köpek yarışında kazandığı parayı ortaokul için bağışlar. Ailesi de bu konuda onu destekliyor. Okumak isteyen idealist bir çocuktur Selçuk. Duygu da öyledir. Her ikisi de gazetede haberle birlikte Kurt Goldman'dan şüphelenecek kadar uyanık ve zeki çocuklardır. Ayrıca tarihi eserlere karşı duyarlı ve bu durumu bir yurt meselesi olarak kabul edip şüphelinin peşine düşen bilinçli çocuklardır. Milli değerlere duyarlı çocuklardır. *Küçük Hafiyeler*'de Emil karakteri de yoksul ve küçük bir kasaba çocuğudur. Annesi onlar için berber olarak çalışarak para kazanır ve geçimlerini sağlar. Emil annesini mutlu etmek için derslerine çalışır ve hep sınıfında başarılı bir öğrenci olur. Genel olarak söz dinleyen, iyi huylu, saygılı bir evlat olmaya çabalar. Kästner, bu romanında gerçekçi bir çocuk figürü çizmiştir. İdealize çocuk figürü değildir. Emil burada, çocuksu yaramazlıklarıyla, istek ve arzularıyla baş etmeye çabalayan, kendisinden beklenen davranışlar için yaşadığı gerçek hayatın ona sunduğu şartlar da göz önünde bulundurularak kendini öyle davranmaya mecbur hisseden ve bunu aslında çok istediği için değil annesini mutlu etmek ihtiyacını hissettiği için yapan bir çocuktur. Bunun için çaba harcıyor. Romancımız bunu şöyle ifade ediyor:

“Eh, artık bütün bunları bildikten sonra, Emil' in annesini üzmemek için iyi bir çocuk olmaya çabalamasına gülmezsiniz herhalde. Evet, Emil annesini çok severdi. Başkalarının çocuklarından hiçbir bakımdan geri kalmaması için, annesinin ne çok özveride bulunduğunu da bilirdi. Karşılık olarak, Emil de elinden geleni yapardı. Derslerine olanca gücüyle çalışır, sınavlarda kimseden kopya çekmeye falan kalkışmaz, okuldan hiç kaçmazdı. Bunların bir tekini yapacak olsa, annesinin yüzüne nasıl bakabilirdi? Emil onu üzecek her davranıştan köşe bucak kaçardı. Ama anlattıklarına bakıp da, Emil' i muhallebi çocuğu sanmayın sakın. Hiç öyle değildir. Hele o büyümüş de küçülmüş, o çok bilmiş, sevimsiz çocuklardan biri hiç değildir Emil Tişbayn. İyi bir çocuk olmak için gerçekten büyük bir çaba harcaması gerekir. Hani bazı kişiler için tatlı yememek ya da sinemaya gitmemek nasıl zorsa, Emil için de uslu olabilmek o kadar zordur. Ve bazen kendi kendine verdiği bu sözü tutması gerçekten çok zor olur. O zamanlar iradesine hâkim olması gerekir. Ama dönem sonunda yine sınıfın birincisi olduğunu söyleyebilmek, çektiği tüm sıkıntıları unuttururdu Emil' e. Annesi oğlunun başarısına çok sevinir, mutlu olur. Emil' in annesine verebileceği en güzel armağan budur işte.“ (KÇ:14,15)

Romanda Emil ile olaylara karışan çocuklar erkek karakterlerdir. Kästner yine de Emil'in kuzeni Pony'i de dedektiflik ekibine dahil ederek cinsiyet ayrımının önüne geçmiştir. Pony o dönemdeki kızlara aykırı olarak özgürce dışarı çıkabiliyor. Çok bilmiş ve akıllı bir kızdır. Bu kız rahatça erkeklerin arasına girer, cesurca evden uzaklaşır. Gruptaki tüm oğlanlar da ona kibar ve özel muamele gösteriyor, yine de oğlanların şaşkınlığını gösteren ifadelere yer vermiş olması ve Pony aralarındayken yüzlerinin kızarması gibi durumlarla da aslında o dönemdeki kız çocukları için bunun normal bir durum olmadığı gerçeğinden de ileri gidemiyor. Pony çocuklara çay ve çörek getiriyor, kadını yine mutfak göreviyle birleştiriyor roman. Emil'in annesi çalışarak bir erkek gibi onların geçimini sağlayan diğeri önemli kadın figürdür. Burada da Kästner kadını birçok sıkıntıyla baş etmeye çalışan yalnız fakat güçlü bir karakter olarak göstermekten edemiyor.

Emil romanın başında polis çavuşu Jeschke'yi gördüğündeki tedirginliğini anlatır. Çünkü bir grup arkadaşıyla kasabadaki Grand Duke heykelini boyar. Bunun bir suç olduğunu düşünüp tutuklanacağından korkar. Emil her ne kadar arkadaşlarıyla böyle bir yaramazlık yapmış olsa da heykele zarar vermenin suçluluğunu yaşar. O kadar ki trende uykuya daldığında rüyasına bile girer bu olay. Hatta soyguncuyu ortaya çıkarıp polis karakoluna gittiğinde bunu bir suç olarak itiraf eder. Bu suçluluk duygusundan kurtulmak ister, sonucu ne olursa olsun. Bu da onun Selçuk ve Duygu gibi aslında milli değerleri önemseyen bir çocuk olduğunu gösterir ve romanlar bu noktada da birbiriyle kesişir. Çocukların taşıdığı sorumluluk duygusu bir başka ortak nokta olarak gözümüze çarpar. Emil'i annesi parayı iyi bir yere koyması ve dikkat etmesi gerektiği konusunda sıkı sıkı tembihler. Çünkü 140 Mark yoksul bir aile için çok fazla bir miktardır. Belki zengin aileler için çok önemli olmayabilir der yazar. Emil'in annesi o parayı biriktirmek için çok çalışır ve son zamanlarda kız kardeşi ile birlikte yaşayan annesine yeteri kadar para gönderemez. Emil büyükannesine teslim edilmek üzere annesinin emanetini taşır. Ama o kompartımanda uykuya dalarak annesine haksızlık eder, ona güvenerek teslim ettiği parayı koruyamaz. O nedenle çaldığı parasını geri almalıdır. Selçuk ve Duygu da aynı sorumluluk duygusu ile yola çıkar. Alman turist yarışma için para ödülleri vermiş olabilir, okul için bağış yapmış olabilir fakat ya tarihi eser bulmak için geldiyse gerçekten köylerine. Ne olursa olsun, iyi bir adam gibi görünse de peşine düşmeliler, çünkü bu ulusal bir sorumluluktur.

Her iki eserde de yetişkin ana karakter olarak çocukların peşine düştükleri kötü bir adam var. Romanların ikisinde de başlangıçta bu karakterler kendilerini iyi, saygın ve kibar beyefendiler olarak göstermeye çalışıyorlar. *Küçük Hafiyeler*'de melon şapkalı adam Emil ile kibarca tanışıyor, ona şapkasını çıkarıyor, çikolata veriyor. Gazetesini okuyan saygın bir kişilik gibi görünüyor. Trenden indiğinde de bir beyefendi edasında yoluna devam ediyor, otelinde kalıyor, bankaya gidiyor. Dışarıdan bakıldığında bir hırsız ya da soyguncu olduğunu kimse düşünmüyor. *Göl Çocukları*'nda da Kurt Goldman köye gelen saygın, kibar, cömert ve yardımsever biri olarak çıkıyor ortaya. Muhtara sürekli para bağışında bulunuyor. Çocuklara köpek yarışında para ödülü koyuyor. Selçuk ve Duygu'ya gölde yardım ediyor, Duygu'nun boğulmak üzereyken hayatını kurtarıyor, çocukları evlerine teslim ediyor. Son ana kadar muhtar ve ileri gelenler ondan hiç şüphe etmiyorlar ve çocukların şüphe duymasına da kızıyorlar. Zaten bu nedenle Selçuk ve Duygu, büyükleri şüpheleri konusunda bir türlü ikna edemedikleri için adamı kendi başlarına takip etmeye ve şüpheli durumu ortaya çıkarmaya çalışıyorlar. Denilebilir ki kötü adam dışındaki diğeri yetişkin karakterler çocukları dikkate almıyor. Çocuklar bu noktada üzgünler. Yine de İbrahim Örs'ün diğeri romanlarında olduğu gibi bu romanında da bir öğretmen karakter var ve öğretmen Örs'ün romanlarında akıl danışılan, yol gösteren, sözüne itimat edilen kişidir her zaman. İbrahim Örs belki de eğitimci yazar olma kimliğinden dolayı eserlerinde bir öğretmene mutlaka yer veriyor. Kendisi Gazi Eğitim Enstitüsü mezunudur. Ayrıca yaşadığı dönemde eğitimin önem kazanması, eğitime verilmesi gereken önem, bunları dile getiriyor. Nitekim bu romanda

da köye okul yapılması konusu sürekli dile getiriliyor. Öğretmen, Muhtara Kurt Goldman'dan şüphelendiğini söylediğinde muhtar durumu dikkate almaya başlıyor.

Küçük Hafiyeler'de de kötü adam dışında Emil'e adamı takip ederken biletsiz bindiği metroda biletçinin onu indirmeye kalkması üzerine, bilet parasını ödeyerek ona yardımcı olan bir adam vardır. Bu adam daha sonra soyguncu ortaya çıktığında Emil ve arkadaşlarını haber yapacak olan gazeteci çıkıyor. Emil adamın bilet parasını orda ödemesine minnet duyuyor fakat öte yandan, neden büyüklerin bu kadar duyarsız olduğundan yakınıyor içten içe. Bilet parası olmayan ve nereye gideceğini bilmeyen bir çocuk var fakat adam gazetesine dönüp okumaya devam ediyor diye düşünmekten edemiyor. Aslında her iki romanda da çocuklar tarafından yetişkinlerin kendilerini yeteri kadar dikkate almamaları noktasında bir serzeniş bulunmaktadır. Onların sorunları ile yeteri kadar ilgilenmedikleri ve iç dünyalarında nelerle mücadele ettiklerinin farkında olmamaları belki de dile getiriliyor. Emil ile ayrıca yazarın küçük bir yerden büyük bir şehre gelen insanların kültürel farklılıklardan dolayı karşılaştıkları sorunlarla nasıl baş ettiklerini çocuklar üzerinden dile getiriyor. İnsanın yabancılaşma olgusunu Emil'in ağzından şu şekilde ifade ediyor.

Kimse ilgilenmiyordu ki onunla! Bir yabancı, bilet parasını ödüyor, ama küçük bir çocuğun Berlin' de bir tramvayda, nasıl oluyor da parasız dolaştığını sormak zahmetine bile katlanmadan, yeniden büyük bir rahatlıkla gazetesine dönebiliyordu. Birden kendini çok yalnız ve ufak hissetti Emil. Bu koskocaman, kalabalık ve uğultulu kentte minicik bir noktaydı sanki. Kimse onunla ilgilenmiyordu. Neden parasız olduğunu, nereye gidiyor olduğunu bile bilmeyişi umurlarında değildi. O anda Berlin' de tam dört milyon insan yaşıyordu ve içlerinden biri Emil Tışbayn' a aldırmiyordu. Büyük kentler böyledir işte. Kimse kimsenin sorunlarıyla ilgilenmez. (KH:55)

Fakat daha sonra Emil'i büyük şehirli çocuklarla karşılaştırıp, çocukların aslında yeni olay ve durumlara daha kolay uyum sağladığını, onların hemen kaynaşp arkadaş olmaları yoluyla gösteriyor. Romanın diğerinde Kurt Goldman gibi köylünün sevgisini kazanmış kibar ve iyiliksever bir adam diğerinde dış görünüşü ve tavırlarıyla bir beyefendi olunca çocukların diğer yetişkinlere kendilerini inandırmaları zor görünmektedir. *Küçük Hafiyeler*'de ayrıca Emil'in, yoksul görünümlü bir çocuk olarak büyükşehirde daha da şansız hissetmesi ve kasabadaki Grand Duke heykeli vukuatından dolayı polislerden çekinmesi dedektiflik macerasına yine kendi akranlarından yardım alarak atılmasına neden oluyor. Her iki romancı da ana çocuk karakterlerini aslında toplumda geri plana itilmiş çocuklardan seçiyor. Emil kasabada büyüyen yoksul bir çocuk fakat büyük şehirde başına gelen olayla yüzleşme ve onunla mücadele etme cesaretine sahip ve güçlü bir karakter olarak yansıtılarak romanın sonunda gurur duyulan bir karaktere dönüştürülüyor. Duygu ve Selçuk için de benzer şeyleri söyleyebiliriz. Köy çocuklarıdır ve köy çocuklarının ufkunun geniş olmadığı, şehirde büyüyen çocuklardan daha pasif ve bilgisiz oldukları düşünülür. Fakat romandaki çocuklar aklı başında, gazetede haber okuyup durumu fark edecek kadar zeki ve bilinçli ve olayları yine çözüme ulaştıracak kadar cesurlar ve romanın sonunda yaptıklarından ötürü takdir gören çocuklar oluyorlar.

Ayrıca kültürel benzerlikten ziyade anne figürlerine odaklanırsak, "her iki romanda "ilgili" veya "koruyucu, kollayıcı" anne figürleri ortaktır." diyebiliriz. Bu bir Alman romanındaki anne de olsa, bir Türk romanındaki anne de olsa... Ki *Göl Çocukları*'nda da Selçuk'un ailesi çocukları için çalışıyorlar ve yoksul olmalarına rağmen Selçuk'un ortaokul için parayı başlatmasını olgunlukla karşılıyorlar. Çünkü oğullarının ortaokula gitmesini her şeyden çok önemsiyorlar. Yine köye turist ilk geldiğinde köylüler tarafından güzel karşılanması, köylülerin de Kurt Goldman'a yaklaşımı, yemek davetleri Türk misafirperverliğinin romandaki izlerini taşıyor. Geleneklerine bağlı bir köy olması, bu nedenle her yıl köye has bir adet olan köpek yarışının yapılması kültürel olarak değerlendirilebilir. Ayrıca İbrahim Örs'ün ana karakterleri genelde bir hayvana sahiptir. Burada da Selçuk'un köpeği Arap romandaki

olayların başından sonuna önemli bir figür olarak karşımıza çıkıyor. Yazar burada diğer romanlarında olduğu gibi hayvan sevgisine vurgu yapmaktadır. *Küçük Hafiyeler*'de ise Emil'in şehre giderken bayramlıklarını giymesi, yeni bir yere giderken en güzel ve en özel kıyafetlerin giyilmesi gerektiği adetini ortaya seriyor. Emil bu kıyafetten pek hoşlanmasa da yine de bunu uyguluyor. Annesinin büyükannesine düzenli para yollaması da yine toplumsal olarak değineceğimiz bir durum. Yaşlıların gözetilmesi, bakma muhtaç anne veya babanın maddi olarak desteklenmesi gerekliliği romanda çok güzel bir şekilde ifade ediliyor. Emil'in teyzesi Martha'ya da bir buket çiçek götürmesi de nezaket kurallarına işaret etmesi bakımından romanda yer verilmiş güzel bir detay olarak sunuluyor.

Son olarak her iki eserin dil ve anlatım bakımından bir karşılaştırmasını yaparsak, romanların ikisi de çocukların anlayabileceği şekilde açık ve sade bir üsluba sahiptir. Her iki roman da çocukların dil gelişimine ve anlama düzeylerine uygundur. Çocuk romanlarında çocukların okurken romanda anlatılan konuyu anlamalarını ve kavramalarını zorlaştıracak uzun ve detaylı tasvirlerden, açıklamalardan kaçınılması gerekir. Her iki romanda kısa ve anlaşılabilir tasvirler kullanıldığını görüyoruz. Yalnız bir dille, rahat okunur bir şekilde diyalog ve konuşmalarla düzenlenerek yazılmıştır. *Göl Çocukları* ve *Küçük Hafiyeler*'in Türkçe çeviri romanlarında yazı boyutu çocukların rahat okuması için yeterli büyüklüktedir. Her iki kitap tasarımına baktığımızda kapak resmi ilgi ve merak uyandırıyor. Kitaplar içinde yer yer resimlemeler yapılmış, belki bunlara daha fazla yer verilebilirdi. Erich Kästner alışlagelmiş biçimde yine romanın başlangıç kısmında, kendisini birinci kiři olarak kurguya dahil oluyor ve bu romanı nasıl yazmaya karar verdiğini, neden bu konulara değindiğini anlatarak romanını başlatıyor. Her iki romana yapısal olarak baktığımızda yine ortak bir nokta olarak romandaki konuların bir bütün olarak değil de sürükleyiciliği canlı tutmak ve takibinin kolay olması için bölümler şeklinde anlatıldığını görüyoruz. Her iki romanda da bu bölümler küçük başlıklar ile adlandırılmıştır. Çocukların sıkılmadan okumalarına elverişli iki roman olduğunu söyleyebiliriz.

4. Sonuç

Çocuk romanları konu ve içerik itibarıyla çocuğu içine çekebilmeli ve onun hayal dünyasında yelken açıp, merak duygularına dokunabilmelidir. Dedektiflik romanları olarak nitelendirebileceğimiz iki romanda da bu ilgi uyandıran özelliklere yeteri kadar yer verilmiş olduğunu görüyoruz. Her iki eserde çocuk kahramanlar yetişkinler gibi hareket ederek kuşklarının peşine düşmüş ve olayları dedektifler gibi iz sürerek, takip ederek, ipuçlarından yola çıkıp kanıt toplayarak çözerler ve sonunda yetişkinlerden takdir görürler hatta ödüllendirilirler. Romancılarımız çocuk karakterlerinin başlarına gelen sıkıntılı olaylarla akıllıca ve cesurca nasıl baş ettiklerini eserlerinde çok sürükleyici bir şekilde anlatırlar ve sonunda çocuklar kazanır. Aslında her iki eser de bazen sorunlarını görmezden geldiğimiz çocukların, nelerle mücadele edebildiğinin de en güzel örnekleridir. Çocuklar çok akı başında hareket ediyorlar. *Küçük Hafiyeler*'de yeteri kadar kanıt toplamadan melon şapkalı adama yaklaşıyorlar. Ya da zorla parayı geri almaya çalışmıyorlar. Çünkü biliyorlar ki o zaman kendileri suçlu durumuna düşecektir. *Küçük Hafiyeler*'nda da çocuklar önce adamı takip ettiklerini hissettirmiyorlar, gölde gezintiye çıkmış gibi davranıyorlar. Adamın kendilerinden şüphelenmemesi için yine akıllıca hareket ediyorlar. Görüyoruz ki çocuklar aslında yetişkinlerin sandıklarından daha akıllı ve cesurdurlar.

Her iki eser de çocukların dedektiflik maceraları üzerine kurgulanmış ve bu kurgu çocuklar arasındaki arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, iş birliği, cesaret gibi motiflerle desteklenmiştir. *Hem Küçük Hafiyeler*'de hem de *Göl Çocukları*'nda çocuklar tehlikeli bir işe kalkıştıklarının farkındadır ve bunun için önce güzel bir plan yapıp sonra görev dağılımı yaparlar. Yardımlaşma ve dayanışma içinde

hareket ederler. Cesur ve girişkenlerdir. Ya zaten sıkı dostlardır ya da sonradan dost olurlar. Birbirlerini düşünüp kollarlar. Özellikle aralarındaki iş birliği vurgulanır.

Diyebiliriz ki her iki romanın yazarı da çocuk edebiyatı türünde klasikler arasında yer alan iki eser meydana getirmiştir. Kästner, 20. yüzyılın başlarında yazdığı ve adını romancı olarak duyurduğu bu eseriyle günümüzde hala zevkle okunan ve Alman Edebiyatı çocuk klasikleri içinde yer alan bir roman ortaya çıkarmıştır. Örs de benzer konulu bir romanı 20. yüzyılın sonlarında Türk çocuk edebiyatına kazandırmıştır ve bu romanı bir zamanlar MEB'in tavsiye ettiği 100 Temel Eser arasında yerini almıştır. Her iki romanın yazarları da eserlerini gerçek olay ve olgular üzerine oturtmuş ve gerçekçi romanlar yazmıştır. Çocukların okuma alışkanlıklarını geliştirecek, hem kendi yerli eserlerini okuyarak hem de dünya edebiyatından dilimize çevrilmiş eserleri okuyarak, kendi toplumunun ve farklı toplumdaki çocukların yaşadıkları olay ve durumlarla dünyaya bakış açılarını geliştirecek bu gibi romanlarla çocuklar yönlendirilmelidir. Bu çalışmamız ile iki romanda keşfettiğimiz ortak konudan yola çıkarak benzer motifler üzerinde metne dayalı bir karşılaştırma yapılmış ve bu anlamda bir farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Acaroğlu, M. Türker, “Çocuk Edebiyatı Meselesi”, *Türk Dili*, Ocak 1954, c. III, sy. 28, s.207-210.
- Asutay, Hikmet, “The Development of the Concept of Child and Young Literature Researches”, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 6, Issue 3, September 2018, p. 227-236
- Aytaç, Gürsel. (2021) .*Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Ankara: Tarcan Matbaacılık, 2021.
- Başbay, Sevgi Nigar, “Çocuk Eğitiminde Çocuk Hikâyelerinin Yeri ve Önemi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.
- Can, Özber, “Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ile Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatı'nın Dünü ve Bugünü”, *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi Sayı: 95, Eylül 2000, (M.31 -48)*
- Derman, Serdar-Acele,Murat, “İbrahim Örs'ün Çocuklara Yönelik Eserlerinin Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi”,*Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 15, Sayı 25, 2020.
- Kästner, Erich(1992).*Küçük Hafiyeler. Emil ve Dedektifler. Çev. Serap Sezgin. İstanbul: Can Sanat Yayınları*
- Kästner, Erich. (1969). *Emil und die Detektive*. Kopenhagen: Gedrukt in Danemark von Grafisk Institut A/S
- Keleş Kurtoğlu, Aslıhan, “1950 Sonrası Çocuk Romanlarına Bilişsel Bir Yaklaşım”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018*
- Örs, İbrahim(2013). *Göl Çocukları*. İstanbul: Şimşek Yayınları
- Sandin, Malin, “„Emil” und die Weltmetropole -Das Großstadtmotiv in Erich Kästners Roman „Emil und die Detektive”, *Stockholms Universitet, Institutionen för baltiska språk, finska och tyska Avdelningen för tyska, Handledare: Ulrich Krellner Inlämning: 2007-04-10 / vt07*
- Sınar, Alev, “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 4, Sayı 7, 2006, 175-225
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Yakar, Yasin Mahmut, “Crime in Turkish Children’s Literature: Historical Artifact Smuggling”*Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2017
- Yıldız, Derya, ”Popüler Çeviri Çocuk Romanlarının İçerik Bakımından İncelenmesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, SEFAD,2016 (36): 435-466*

Zengin, Erkan, "Türk- Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2010 Bahar (12).